

Nerozlučiteľnosť katolíckeho manželstva – Anulácia

Jozef Duháček

4. septembra 2023 ✝ Cirkev

predchádzajúce časti:

O nerozlučiteľnosti kresťanského manželstva – I. časť

O nerozlučiteľnosti kresťanského manželstva – II. časť

Edmund Blair Leighton, Neúspešná ponuka sobáša, 1899

zdroj: wikimedia commons

Povaha manželstva

Len málo fráz dokázalo spôsobiť toľko neplechov ako fráza „Manželstvo je zmluva“. Ľudia to opakujú bez toho, aby tomu rozumeli. Nikdy nepočuli o zmluve, ktorú nemožno ukončiť ani so súhlasom oboch strán; a preto hovoria, že aj manželstvo, keďže ide o zmluvu, musí byť vypovedateľné.

Ak svoj argument predložia právnikovi, dostanú odpoveď. Sekulárny zákon hovorí, že manželstvo je zmluva, ktorá vedie získaniu istého statusu a ten nezávisí od vôle občana, ale na vôli štátu. Človek nemôže, bez súhlasu štátu, si stav zaobstarať a ani ho zmeniť. To z pohľadu sekulárneho práva vyvracia argument, že manželstvo, pretože ide o zmluvu, by malo byť vypovedateľné súhlasom oboch strán; ale ponecháva štátu moc, túto zmluvu ukončiť.

Katolícka Cirkev dáva definíciu, ktorá je iná: **manželstvo je zmluva vyúsťujúca nielen do stavu, ale aj do vzťahu.** Muž a žena môžu slobodne uzavrieť alebo neuzavrieť dohodu o uzavretí manželstva.

Ale ak túto dohodu urobia, potom Boh ich činu pripíše isté dôsledky. Vznikne vzťah. Vyjadrili svoju vôľu byť manželmi a Boh ich manželmi urobí. To je význam a jediný zmysel úslovia „manželstvá sa uzatvárajú v Nebi“; neznamená to, že muž je stvorený pre konkrétnu ženu a žena pre konkrétneho muža a Boh ich nejako privedie jedného druhému do náručia. Muž a žena uzatvárajú dohodu, že sa vezmú: Boh uzatvára manželstvo. Sú manželmi z vlastného súhlasu, ale Božím zásahom.

Teraz sú navzájom príbuzní – ako otec so synom alebo brat so sestrou, ale oveľa viac a tesnejšie – sú vo vzťahu, ktorý vytvoril priamo Boh. „A tak už nie sú dvaja, ale jedno telo“, hovorí Kristus, Náš Pán (Mt 19,6). Pretože ich jednota je vytvorená Bohom, človek ju nemôže zmeniť: „Čo teda Boh spojil“, pokračuje Náš Pán, „nech človek nerozlučuje.“

Len Boh môže vytvoriť manželstvo; len Boh stanovuje podmienky, v ktorých manželstvo prestáva existovať. Keď už existuje vzťah, jednotlivé strany vzťahu nemôžu zmeniť tieto podmienky; ani štát a ani Cirkev nemôže. Podľa Božieho nariadenia – manželstvo je celoživotný zväzok muža a ženy s cieľom plodiť potomstvo. Manželstvo teda nie je vypovedateľné, ako by bola vypovedateľná nejaká obchodná zmluva dohodou oboch strán; nie je vypovedateľné, ako by bol z vôle štátu vypovedateľný nejaký, štátom vytvorený stav.

Z toho vyplýva, že manželia sa síce môžu rozísť, manžel odíde s inou ženou, manželka s iným mužom, ale stále sú manželmi, pretože to bol Boh, ktorý ich takými urobil; to, že ignorujú Bohom vytvorenú jednotu, to túto jednotu v realite neruší, na to nemajú dosah. Podobne ani štátom vyhlásený rozvod, že manžel a manželka už nie sú manželmi, manželský zväzok neruší. Sú to len prázdne slová. Kým budú obe strany žiť, budú manželmi; pretože taká je povaha manželstva, ako ho ustanovil Boh.

Nepochopenie tohto učenia katolíckej Cirkvi umožnilo vznik pomerne irelevantného argumentu. Tí, ktorí naliehajú, aby Cirkev vykonávala, resp. aspoň dovolila rozvod, to vždy obhajujú tvrdením, že v určitých prípadoch je to žiaduce. Ale argumentovať tým, že vec je žiaduca, nemožno keď sama o sebe je nemožná.

Manželstvo je teda zmluva, ktorej výsledkom je vzťah; alebo presnejšie, je to vzťah vyplývajúci zo zmluvy

Pretože, keď vzťah už vznikol, zmluva splnila svoj účel; mala vytvoriť manželský zväzok a strany sa teraz riadia vo svojom spoločnom živote nie tou zmluvou (ktorú uzavreli), ale vzťahom (ktorý Boh vytvoril pri ratifikácii ich zmluvy).

Ako praktická záležitosť vyplývajúca z toho, že je Bohom vytvorené, manželstvo nie je nerozlučné len preto, že obe strany pri sobášii zložili doživotné sľuby vernosti. Je nerozlučné, pretože je to manželstvo. Sľuby slúžia na vyjadrenie úmyslu oboch strán uzavrieť manželstvo, ale ak úmysel uzavrieť manželstvo je vyjadrený iným spôsobom, hoci aj bez zmienky o nerozlučiteľnosti, manželstvo je stále nerozlučné, pretože taká je povaha manželského vzťahu.

Sú aj takí, ktorí by radi umožnili ľuďom, ktorí si neželajú (alebo sa necítia dostatočne silní na) trvalý zväzok, uzavrieť zmluvu a zväzok buď na určité obdobie, alebo chcú im dať možnosť ukončiť ho, ak zistia, že im už manželstvo nevyhovuje. Radi by umožnili, aby sa manželstvo uzavrelo na matrike bez sľubov a prísahy doživotnej vernosti, čo by zabezpečilo, že prípadné následné rozviazanie partnerstva nie je porušením viery; ale také partnerstvo vôbec nie je manželstvom, pretože úmysel nestálosti odporuje samotnej podstate

manželstva.

Boh učil, že tento druh partnerstva muža a ženy, ktorí žijú spolu bez uzatvorenia manželstva – je hriešny.

Rozdiel medzi rozvodom a neplatnosťou (anuláciou, nulitou)

Manželstvo je vzťah (vytvorený Bohom) vyplývajúci zo zmluvy (uzavretej človekom). Tieto dve podmienky, vzťah a zmluva, nevyhnutné pre akékoľvek chápanie manželstva, sú predmetom dvoch právnych inštitútov: rozvodu, ktorý sa týka vzťahu a neplatnosti, ktorá sa týka zmluvy.

Rozdiel medzi pojmami rozvodu a neplatnosti je diametrálny, pretože rozvod ruší existujúce manželstvo, kým neplatnosť znamená, že manželstvo nikdy nevzniklo; je to zistenie, že zmluva o sobášii nebola uzatvorená. Manželstvo nie je zmluva; ale vyplýva zo zmluvy, a ak zmluva neexistuje, nemôže z toho vzniknúť žiadny vzťah.

V každej civilizovanej spoločnosti, ktorá sa do nejakej miery manželstvom zaoberá, zákon o rozvode môže alebo ani nemusí existovať. Ale v každej civilizovanej spoločnosti, ktorá sa do nejakej miery zaoberá manželstvom, existuje zákon o neplatnosti – zákon upravujúci podmienky, za ktorých je manželská zmluva platná.

Aj krátke zamyslenie ukáže, že to tak musí byť, inak by manželstvo bolo tým druhom zmluvy, o platnosti ktorej by nikdy nemohla vzniknúť žiadna otázka; alebo by bolo manželstvo samo o sebe takým zvláštnym vzťahom, že na jeho vznik by postačil akýkoľvek druh zmluvy, ba dokonca i zdanie zmluvy.

C. Neplatnosť zmluvy všeobecne

Každá zmluva, nakoľko je zmluvou, obsahuje určité podstatné veci: mnohé zmluvy majú navyše množstvo vedľajších ustanovení, ktoré nepatria k zmluve ako takej, ale sú k nej pripojené orgánom, ktorý má právomoc v jej oblasti. To najpodstatnejšie sa týka strán a veci, na ktorej sa dohodnú:

- strany musia mať možnosť zmluvu uzavrieť slobodne;
- strany musia uzavrieť zmluvu slobodne;
- vec, na ktorej sa dohodli, musí byť sama osebe zákonná.

Vedľajšie ustanovenia možno zhruba opísať ako formu alebo obrad. Pri všetkých dôležitejších zmluvách príslušný orgán trvá na nejakej špeciálne ustanovenej forme. Nesplnenie vedľajšieho ustanovenia nemusí byť pre zmluvu smrteľné, pokiaľ na tom zákon explicitne netrvá; teda niektoré dohody zákon vyžaduje vo forme podpísanej písomnej zmluvy, inak ich nepovažuje za platné. Iné dohody musia byť uzatvorené pred ustanoveným orgánom, alebo svedkom.

Absencia podstatnej náležitosti je vždy pre zmluvu fatálna

Ak súd vyhlási zmluvu za neplatnú z dôvodu, že chýba jedna z podstatných náležitostí, nemá zmysel argumentovať, že všetky vedľajšie náležitosti sú v poriadku.

Treba poukázať aj na to, že zmluva o vykonaní dohodnutej veci neznamena nič iné, ako zmluvu o vykonaní tej veci. Súď napríklad nebude považovať zmluvu o prenájme domu za zmluvu o kúpe; ani dohodu dvoch ľudí, že sa budú navzájom brať za manžela a manželku na menej než celý život, nebude predstavovať

dohodu o uzavretí manželstva – manželstvo je zväzkom jedného muža a jednej ženy na celý život s vylúčením všetkých ostatných. Toto nie je len katolícky pohľad. Je napríklad štandardná definícia z anglického práva. Uvádza to súd v spore Campbell verzus Crampton, ktorý hovorí, že manželstvo je: „Občiansky stav jedného muža a jednej ženy, ktorí sú zjednotení v zákone na celý život, so záväzkom plniť si vzájomne a spoločensvu tie povinnosti, ktoré spoločensvu ukladá svojimi zákonmi.“

II. Autorita Cirkvi a štátu

Vo všetkých civilizovaných spoločnostiach musí existovať zákon o neplatnosti manželstva; zákon, podľa ktorého možno zistiť, či bola zmluva uzavretá alebo nie. Muž je buď ženatý, alebo nie je: a civilné súdy, podobne ako cirkevné súdy katolíckej Cirkvi, sa musia z času na čas zaoberať touto otázkou. Samozrejme, že tu musí byť nejaké zdanie manželstva, inak táto otázka nemohla vôbec vzniknúť. Keď sa objaví, všeobecné princípy, podľa ktorých fungujú oba súdy – občiansky aj cirkevný – sú si veľmi podobné. Pre oba súdy je jedinou otázkou: „Sú strany navzájom zosobášené?“ – teda: „Existovala platná zmluva?“

Manželstvom sa zaoberá štát aj Cirkev a upravujú ho zákonmi. Ani štát ani Cirkev ho nepovažujú za čisto súkromný dohovor, ktorý sa netýka nikoho iného len zainteresovaných strán. Manželstvo totiž v princípe znamená doplnenie spoločnosti o novú jednotku, rodinu; a pridáva občanov tak do pozemského kráľovstva, ako aj do Kráľovstva Božieho.

Ani štát, ani Cirkev však nie sú zdrojom, z ktorého manželstvo čerpá svoju existenciu alebo platnosť; ani jeden z nich nemá právo prijímať zákony, ktorými by sa menila povaha manželstva. Boh ustanovil manželstvo a zákony, ktorými sa riadi jeho vznik, sú Jeho. Štát môže začleniť Božie zákony do svojej legislatívy. Ďalej, za predpokladu, že nie je porušená povaha manželstva, štát môže vydávať iné zákony o manželstve, aby dosiahol svoje vlastné ciele, mier v spoločnosti, usporiadanú vládu a všeobecné dobro; a takéto zákony sú záväzné. Akékoľvek zákony, ktoré by vydal a ktoré porušujú povahu manželstva, napríklad tým, že ho považuje za vypovedateľné počas života manželov, jednoducho nemajú žiadny účinok. Tolko k zákonodarnej sile štátu.

Tu sa dostávame k zásadnému rozdielu medzi pokrstenými a nepokrstenými. Manželstvo nepokrstených je skutočným vzťahom, ktorý nemožno ukončiť žiadnym občianskym ani cirkevným právom; ale manželstvo pokrstených je navyše sviatosťou a to nie výnimočne, ale vždy. (Manželstvo nepokrstených sa stáva sviatosťou, keď sú obaja pokrstení.) Sviatosť neudeľuje kňaz: muž a žena sú vysluhovateľmi sviatosti a navzájom si ju udeľujú – je to jediná sviatosť, ktorú kňazi neprijímajú, ani nevysluhujú. Dvaja pokrstení nemôžu mať iba prirodzený vzťah a vylúčiť sviatosť: pre nich sú tieto dve veci neoddeliteľné. Ak sa dvaja pokrstení protestanti vezmú v kostole alebo na matrike, prijímú sviatosť, hoci možno nikdy nepočuli, že manželstvo je sviatosťou. Pretože sobáš pokrstených je vždy sviatosťou, podlieha priamo zákonodarstvu Cirkvi: je zřejmé, že otázka: „Sú A a B (obaja pokrstení) manželia?“ je otázkou: „Prijali A a B sviatosť manželstva?“; a na túto otázku môže dať odpoveď len Cirkev – štát sa nezaobera sviatosťami. Ale keď sa manželstvo stane sviatosťou, neprestáva byť manželstvom a cirkevné právo nemôže meniť jeho povahu o nič viac ako zákony vydané štátom.

Aby sme to zhrnuli, autorita Cirkvi a štátu prijímať zákony o manželstve je nasledovná:

- a) O nepokrstených – štát môže platne vydávať zákony za predpokladu, že neporušujú povahu manželstva; a ak nepokrstení nedodržiavajú tieto štátne zákony, ich zväzok je neplatný.
- b) O pokrstených – štát môže platne vydávať zákony za predpokladu, že neporušujú ani povahu manželstva, ani zákony, ktoré Cirkev v tejto oblasti ustanovila.
- (c) O pokrstených – Cirkev vydáva zákony: ale jej zákonodarstvo nesmie protirečiť tomu, čo patrí k podstate manželstva alebo čo patrí k podstate sviatosti. V oboch bodoch sú jej pravidlá skôr spôsobom deklarovania pravdy ako priamou legislatívou. Ak sú splnené oba body, môže priamo vydať zákon pre všetkých pokrstených (katolíkov alebo nie).

Tento rozdiel možno nájsť v učení Cirkvi o morálnych otázkach. Zákony, ktoré urobil Boh pre vládu nad ľudskou dušou, nie sú v moci Cirkvi (o nič viac ako zákony, ktoré Boh ustanovil pre vládu nad ľudským telom). Cirkev ich môže vyhlásiť s neomylnou autoritou, ale nevytvára ich; nepatria jej; nemá nad nimi žiadnu moc a nemôže ich meniť, dokonca ani pozastaviť ich platnosť.

V rámci Božieho zákona však Cirkev dostala od Boha moc vytvárať to, čo možno považovať za druhý typ zákonov a tie sú záväzné pre všetkých jej poddaných. Čo sa týka zákonov tohto druhého druhu, možno tu uviesť dva ďalšie body:

(1) Sú to jej vlastné zákony: a preto (keďže zákony každého zákonodarcu podliehajú autorite, ktorá ich vydáva) sú pod jej kontrolou: môže ich meniť, ako sa jej zdá dobré: z dobrého dôvodu môže jednotlivcov oslobodiť od ich dodržiavania.

(2) Zaväzujú všetkých pokrstených vrátane nekatolíkov, ak nie sú osobitne vylúčení. Ako príklad si vezmite, čo sa stalo s prekážkou rozdielnosti kultu – termín, ktorý vymysleli cirkevní právnici pre rozdiel medzi tými, ktorí sú pokrstení a tými, ktorí nie sú.

Manželstvo medzi pokrsteným katolíkom a nepokrsteným je neplatné, pokiaľ Cirkev neudelila dišpenz. Pred vydaním Kódexu kánonického práva z roku 1918 sa táto prekážka vzťahovala aj na všetkých pokrstených, nekatolíkov; ale od roku 1918 sú títo vylúčení z jeho pôsobenia. V praxi Cirkev vyžaduje pre platné manželstvo nekatolíckych pokrstených len to, aby sa riadili právom svojho štátu, a to vo všetkom, čo nie je v rozpore s povahou manželstva. Ak sú obaja nekatolíci pokrstení, ich manželstvo je sviatosťou.

Ak dva orgány tvrdia, že konajú v tej istej sfére, existuje silné podozrenie (zvyčajne oprávnené), že jeden z nich porušuje hranice. Historicky je jasné, že v takom Anglicku je narušiteľom štát. Lebo pred reformáciou bolo manželstvo záležitosťou cirkevnej sféry a štát sa ho jednoducho zmocnil. Ale v každom prípade je všeobecná predstava, že pri poslušnaní manželského zákona svojej Cirkvi katolík neposlúcha zákony svojej krajiny je úplne mylná.

Pravdou je, že zatiaľ čo obe autority vydávajú vyhlásenia o manželstve, tieto dva súbory vyhlásení nie sú tak zjavne protirečivé, ako by sa dalo predpokladať. Napríklad občianske právo hovorí, že konkrétny zväzok dvoch ľudí – napríklad keď jeden z nich je rozvedený a jeho „bývalý“ partner ešte žije – nie je v rozpore s mierom a riadnou vládou a dobrom spoločnosti a spĺňa štátnu definíciu manželstva. Cirkev hovorí, že ten istý zväzok škodí duši, je v rozpore s Božím zákonom.

Ale v skutočnosti si úplne neodporujú, pretože občianske právo nevie nič o dušiach a nenárokuje si žiadnu právomoc vyhlasovať Boží zákon. Vyhlásenie štátu, že konkrétny zväzok je v jeho očiach manželstvom, nie je v rozpore s vyhlásením Cirkvi, že nejde o manželstvo Božie. Katolíci venujú náležitú pozornosť názoru svojej krajiny, že mier v spoločnosti a riadna vláda od takýchto „manželstiev“ netrpí; ale od Cirkvi vedia, že trpí večné blaho duší, a preto také manželstvá neuzatvárajú. Povedať katolíkovi, že to občiansky zákon dovoľuje, nemá význam, pretože Cirkev tvrdí, že to ubližuje jeho duši – o čom občianske právo nič nevie. Ako keď lekár diabetikovi zakazuje cukor a ten mu oponuje, že podľa zákona cukor môže. Pravdou je, že Cirkev a štát v skutočnosti hovoria o dvoch rôznych veciach. Cirkev hovorí o manželstve ako o vzťahu ustanovenom Bohom a závislom na jeho zákonoch. Štát hovorí inej inštitúcii – nazývanej trochu mäťúco rovnakým názvom –, ktorej platnosť a povaha záleží na vôli štátu.

Inými slovami, štát zatiaľ nezakazuje kresťanom robiť to, čo zákon Boží vyžaduje: ale začína ich pomaly nútiť robiť to, čo Boží zákon zakazuje, hoci je to v rôznych krajinách rôzne. Manželstiev uznávaných občianskym právom, ktoré nie sú manželstvom v očiach Božích je stále viac. Tlaky na redefiníciu manželstva rastú, manželstvo požadujú homosexuáli a iné sexuálne menšiny, ktorých sexuálne praktiky sú objektívnou nezriadenosťou a do Neba volajúcim hriechom. Zdá sa, že i cirkevné authority samé túto redefiníciu podporujú a spolupracujú so štátnou mocou. Ale to nie je predmetom tohto textu.

III. Odôvodnenie neplatnosti

Neplatnosť sa týka len zmluvy

Ak je platná, vzťah vzniká a nemožno ho zrušiť. Preto nič, čo sa stane po vzniku manželstva, nemôže byť dôvodom na vyhlásenie neplatnosti, hoci skutočnosť, že podmienky zmluvy neboli dodržané, sa mnohým zdá byť dôvodom na jej zrušenie.

Jediná otázka, ktorú si kladie Cirkev alebo aj štát, je: „Bola zmluva riadne uzavretá?“ Ak by bola, tak o neplatnosti nemôže byť ani reči. Manželstvo vzniklo a strany sa teraz riadia zákonmi o manželstve, nie zmluvou o jeho uzatvorení. Treba zas a znova zopakovať, že vyhlásenie neplatnosti neznamená, že manželstvo skončilo: znamená, že manželstvo nikdy neexistovalo: neexistovalo manželstvo, ktoré by skončilo. Mohlo sa zdať, že to je manželstvo, no manželstvo neexistovalo, a to z jedného z nasledujúcich dôvodov:

A. To, čo bolo dohodnuté, nebolo manželstvo. To znamená, že zmluva, v ktorej sa dohodlo manželstvo neexistovala, lebo to, čo bolo predmetom zmluvy nie je manželstvo.

Za predpokladu, že dohoda, ktorú strany uzavreli, bola manželskou zmluvou (teda predmet zmluvy bol manželstvo), nemusí byť platná z jedného z týchto dôvodov:

B. Strany sa nemohli slobodne zosobášiť.

C. Strany sa nedohodli slobodne. To nastoľuje otázku súhlasu, z ktorej vznikajú najzložitejšie prípady neplatnosti.

D. Strany nedodržali náležitú formu.

Existujú rôzne spôsoby, ako rozdeliť dôvody neplatnosti, toto rozdelenie je jedným z obvyklých spôsobov a dosť dobre pokrýva problematiku.

A. Nejde o manželskú zmluvu: ak bol pri uzatváraní zmluvy vylúčený nejaký podstatný prvok – najmä nerozlučiteľnosť, ochota plodiť a prijať potomstvo, manželská vernosť alebo (u pokrstených) sviatosť.

B. Strany neboli slobodné sa zosobášiť:

i) uzatvoriť manželstvo vôbec: jedna strana je vydatá/ženatý, manžel alebo manželka nemajú predpísaný vek, slávnostné rehoľné sľuby, kňazská vysviacka, impotencia;

ii) uzavrieť toto konkrétne manželstvo: pokrvné príbuzenstvo, príbuznosť, adopcia, honestas publica (stránky sú „príbuzné“ verejným konkubinátom. Potom si muž nesmie zobrať dcéru ani matku svojej konkubíny, smie si však zobrať konkubínu), crimen (jedna zo strán privodila smrť predchádzajúceho manžela/ky, aby mohla uzavrieť nové manželstvo), únos, duchovný vzťah, rozdielnosť kultu (jeden katolík, druhý nepokrstený).

C. Strany sa nedohodli slobodne: šialenstvo, nepríčetnosť, nesvojprávnosť, nevedomosť o tom čo je manželstvo, nevedomosť o tom čo je obrad/forma, zámena osôb (ak bol človek oklamáný a osoba s ktorou sa chcel oženiť bola iná, ako osoba s ktorou absolvoval obrad, donútenie, zastráňovanie, simulovaný súhlas.

D. Nedodržaná náležitá forma: nesplnené požiadavky príslušnej authority.

Prekážky manželskej zmluvy sú dvojaké. Jedna skupina sú zneplatňujúce, ktoré pokus uzatvoriť manželstvo činia neplatným (napr. jedna strana je už vydatá/ženatý, impotencia). Druhé sú zakazujúce, ktoré ho robia nedovoleným, hriešnym, ale platným (napr. jednoduché sľuby, rozdielnosť kultu, adopcia, niektoré stupne príbuzenstva).

Niektoré z nich sú z prirodzeného/Božieho zákona (podstatné pre manželstvo, neprítomnosť súhlasu, nepríčetnosť ai.), iné sú nariadené Cirkvou a od tých môže Cirkev dišpenzovať (napr. rozdielnosť kultu, slávnostné sľuby, vysviacka). Od niektorých dišpenzuje Cirkev často, od niektorých zriedka. Ak sa však vyskytne prekážka z Božieho/prirodzeného zákona, manželstvo nevzniká. Ak sa vyskytne prekážka z cirkevného zákona a nebol udelený dišpenz, manželstvo nevzniká.

V kánonickom práve sa až do vydania Františkovoho motu propria *Mittis Iudex Dominus Iesus* vo všeobecnosti žiadne manželstvo nemohlo považovať za neplatné, kým to tak nevyhlásili dva cirkevné sudy; ale niektoré zväzky boli tak evidentne neplatné – pokus o sobáš napríklad kňaza alebo osoby s žijúcim manželom, alebo pokus katolíka o sobáš na matrike, že stačilo jedno rozhodnutie. Diecézny súd rieši tieto záležitosti, ako aj tam, kde je príbuzenský vzťah príliš blízky – pokrvný alebo duchovný, alebo keď sa katolík oženil s nepokrstenou osobou bez dišpenzu.

Vo všetkých ostatných prípadoch sa však musia konať dve pojednávania a dve rozhodnutia v prospech neplatnosti. Na Diecéznom súde, cirkevnom súde prvej inštancie, existoval úradník nazývaný „Defensor Vinculi“ – ochranca manželského zväzku – akýsi diablov advokát proti nulite. Ak Diecézny súd povedal, že manželstvo je neplatné, ochranca zväzku sa musel odvolať buď na Arcidiecézny súd alebo k Rímskej Rote, súdu v Ríme, ktorý sa zaoberá manželskými prípadmi.

Ak aj tam padlo rozhodnutie v prospech neplatnosti, mohol ochranca zväzku – ak mu napriek všetkému svedomie hovorilo, že ide o skutočné manželstvo – požiadať o ďalší súdny proces u rôznych sudcov Roty.

Toto všetko znamenalo, že Cirkev v minulosti nebrala nulitu na ľahkú váhu. Ak bola istota, vydal sa rozsudok. Ale tam, kde istota o neplatnosti nebola, keď boli pochybnosti, manželstvo sa malo považovať za platné, kým sa nepreukáže opak. Je jasné, že spoločenský poriadok, v ktorom by sa manželstvá mohli ľahko rozbiť, by bol chaosom. So spomínaným motu proprio pápeža Františka prišli zmeny, ktorých sa dotkneme v pokračovaní textu.

V októbri 1941 Pius XII. vysvetlil, že to treba chápať len ako požiadavku, aby bola neplatnosť dokázaná s morálnou istotou – nie, dôkazom, ktorý vylučuje všetky predstaviteľné alebo mysliteľné pochybnosti. Pápež vysvetlil dôvod, prečo je morálna istota dostatočná: „Ak strany v skutočnosti nie sú viazané žiadnym existujúcim manželským zväzkom, majú podľa prirodzeného zákona právo uzavrieť manželstvo.“

Validácia manželstva

Ak pominie prekážka, ktorá spôsobila neplatnosť manželstva, stačí len obnovenie súhlasu. Ak je prekážka verejne známa, musí byť súhlas obnovený pred kňazom a dvoma svedkami; ak je to známe len stranám, súhlas môže byť obnovený súkromne; ak je známy len jednej zo strán, potom stačí, ak táto obnoví súhlas.

S tým súvisí „sanatio in radice“. Napríklad ak sa katolík sobáša s nekatolíkom na matričnom úrade, normálnym spôsobom potvrdenia manželstva by bolo zopakovať sobáš správnou formou pred kňazom. Ak by to však bolo nemožné alebo sa to dalo len za cenu extrémnych ťažkostí, Svätá stolica môže udeliť „sanatio in radice“ nežiadujúc akýkoľvek úradný akt, dokonca aj bez vedomia nekatolíckej strany, za predpokladu, že existuje primeraná istota, že viera katolíckeho manželského partnera alebo detí nie je v nebezpečenstve. Cieľom je urobiť manželstvo platným „v jeho koreni“ – je to, ako keby bolo platné od začiatku. Deti narodené z takéhoto manželstva sú legitímne.

V prípade naliehavého nebezpečenstva smrti môže manželstvo potvrdiť biskup diecézy (alebo farár, ak biskupa nemožno získať včas) za predpokladu, že ide o prekážku cirkevného práva; to však neplatí, ak je prekážkou kňazstvo alebo „príbuznosť v priamej línii“. Ak je manželstvo takto potvrdené, všetky deti sú legitímne.

Pokračovanie nabudúce...

Zdroj: F. J. Sheed – *Nullity of Marriage*, 1959 – krátené, doplnené a upravené. Predsa len za 60 rokov sa objavili veci, o ktorých páter Sheed ani netušil, ba ani nepredpokladal...

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/nerozlucitelnost-katolickeho-manzelstva-anulacia/>